

Katja Batistič

Potovanje v spomin na mojo nono Stazico

Pred vsakim potovanjem občutim v sebi nekakšno prijetno napetost, in zdi se mi, kakor bi se ovila s čarobnim šalom radovednega otroka. Vznemirjena sem in polna novih pričakovanj. Tokrat še posebej, saj odhajam v deželo ob Nilu, ki skriva v sebi toliko zanimivih, slikovitih, nenavadnih zgodb iz davne preteklosti. In čisto zares: kamenček v tem mozaiku je povezan tudi z mano, z mojo družino.....

Večer pred odhodom. Pozno v noč sedim v dnevni sobi in pred seboj imam kopico fotografij. Gledajo me obrazi, ki jih ni več med živimi in vendar so mi tako blizu. To so naše »Aleksandrinke«! Čutim, kako se me je dotaknil njihov pogled, in kako tesno z mojim, čeprav tako drugačnim življenjem, je prepletena njihova usoda. Najbolj seveda občudujem nono Stazico, ter teti Bernardo in Marijo.

Do letališča na Brniku se odpeljemo z avtobusom, nato pa v Kairo z letalom. Med potniki odmeva veselo razpoloženje, saj gremo tja dol s prav posebnim namenom. Pot nas bo vodila po sledeh slovenskih deklet in žena, ki so nekoč odhajale v Egipt kot varuške, sobarice in dojlilje. Zaposlene pri domači, še bolj pa pri priseljeni evropski gospodi, so zlasti v času med obema svetovnima vojnoma svojim domačim omogočile, da so se zmogli pretolči skozi težke čase narodnega in socialnega zatiranja.

Udobno sedim ob oknu srebrne ptice. S pogledom objamem zelene hribe in doline pod seboj. Kako lepa je naša zemlja. Jo bomo znali ohraniti, obvarovati pred pohlepom in uničenjem? Vpijam te krasne podobe, občudujem... Toda misli mi danes uhajajo drugam! Pravzaprav skoraj ni dneva, da se ne bi spomnila moje drage, dobre none.

Stazica Batič – dojlilja in njena svakinja Bernarda Batič, 1929

Anastazija – Stazica, kot so jo vsi klicali, se je rodila pranoni Mariji in pranonotu Jožefu Gregoriču 16. aprila 1899 na Vogrskem, in bila je peta izmed sedmih otrok. Mirna otroška leta, ki jih je preživela doma, je 26. julija 1914 prekinila razglasitev mobilizacije. Avstro-Ogrska je napovedala vojno Srbiji in postavila Evropo pred izvršeno dejstvo. Slovenci so presenečeno obstali pred cesarjevim razglasom »Mojim narodom«. Fantje in moške so morali

pustiti delo. Začele so se polniti vojašnice, pred vrati je bila prva svetovna vojna. Tudi bratje none Stazice, Franc, Jožef, Karlo, Andrej in Ciril so bili vpoklicani na fronto. Pranona je z dekleti, malo Stazico, teto Marijo in Jožefo (Pepino) morala v begunstvo na Dolenjsko. K sreči so se vsi vrnili domov, fantje s fronte, ostala družina pa iz begunstva. Žal je Marija, ki je kmalu po vojni zbolela za pljučnico prezgodaj umrla, stara komaj petnajst let. O njej so ljudje še dolgo govorili. Bila je zelo lepo dekle s prečudovitimi lasmi, ki so se ji kakor slap spuščali čez ramena in hrbet...

Posledice vojne so bile strahotne. Hiša je bila porušena in izropana, hitro pa so rasli dolgovi za obnovo uničene kmetije. Nona Stazica je večkrat pripovedovala, da so kmalu po vrnitvi iz begunstva še kako dobro razumeli sporočilo, ki je spremljalo novega (italijanskega) vladarja iz »Savojske hiše«: Davki prihajajo!

Stazica Gregorič se je 20. septembra 1919 poročila s Sigismundom Batičem iz Prvačine. Imela sta tri hčere: Zorko r. 1920, Marijo r. 1922 in mojo Mamo Darinko r. 1929. Svetovna gospodarska kriza z visokimi davki pa ni prav nič prizanesla mladi družini. Nona je bila postavljena pred boleče dejstvo in pred obupno, težko odločitev: ali naj družina živi v bedi in pomankanju, ali pa naj odide, kot toliko drugih, tja dol v Egipt, služiti k tamkajšnji gospodi.

Tako je odšla. Delo je dobila v Aleksandriji, velikem mestu, ustanovljenem pred več kot dvema tisočletjema, rojenem iz sanj enega največjih »osvajalcev sveta«, Aleksandra Velikega. Tu so živele bogate evropske družine v živahnem ritmu svetovljanstva. Nona mi je večkrat pripovedovala kako je za pročeljem bogate angleške hiše, obkrožene z bujnimi vrtovi, vodila na sprehode njihove otroke. Gospoda pa je bila kdaj pa kdaj tudi radodarna: ob rojstnih dnevih gospodarjevih otrok so večkrat obdarili tudi njo, včasih celo s kakšnim zlatim obeskom.

Stazica Batič z varovanko Klodi, 1931

Dnevi tam doli pa so bili žalostni. V mislih na dom in komaj štiri in dve leti stari hčerki je bilo prečutih mnogo noči in pretočenih mnogo solza. Minevali so meseci in leta. Stazica je skrbno varčevala za grunt, pošiljala domov denar za družino in upala, da se bo kmalu vrnila za vedno. Fašistična raznarodovalna politika pa je vse bolj in bolj pritiskala z nemogočimi davki in dajatvami. Nekega dne je nona v Aleksandriji odprla pretresljivo pismo tete Pepine. V njem je zaznala obupen klic na pomoč: pridi takoj domov, drugače bo šlo vse »na kant«! Pri družini, kjer je služila, si je izposodila denar, in odšla. V domači vasi je poplačala dolgove, a usoda je njeno življenje zasukala po svoje. Leta 1929 je rodila še tretjo hčer, mojo mamo Darinko. Rojstvo je prineslo novo srečo, a tudi novo, srhljivo preizkušnjo! Kaj sedaj? V Aleksandriji je bilo potrebno gospodarjem vrniti posojilo. Ponudila se je priložnost dodatnega zaslužka ... Bodo tudi njeno mleko pili otroci tuje gospode? Spoznala je, da v resnici nima izbire. Hčerkico, staro komaj tri tedne, je pustila teti na Vogrskem in še drugič odšla v Egipt. Tokrat kot dovilja. Morala je odslužiti izposojen denar in še kaj prihraniti za domače potrebe, za družino. Domov se je vrnila leta 1933.

Nona Stazica je s trpko zasluženim denarjem in z osebnim odpovedovanjem rešila domačijo. Tako je postopoma raslo premoženje, rasel je grunt, a raslo je tudi trpljenje. Komaj dve leti po njeni vrnitvi ji je umrl mož Sigismund – Monde po domače. Že čez nekaj let je komaj enaindvajsetletna umrla hči Zorka, poročena s Francem Persičem, znanim prvaškim muzikantom, in zapustila komaj leto in pol starega sina. Franc je bil odpeljan v nemško koncentracijsko taborišče Dachau in je za posledicami strahotne izčrpanosti umrl le nekaj let po vrnitvi domov. Malo pred koncem vojne so italijanski alpini v domači hiši v Prvačini zahrbtno in okrutno ubili nonino mlado, a nadvse pogumno hčerko Marijo...

None Stazice se prav dobro spominjam, in še sedaj je tako, kakor da jo vidim in slišim njene besede. Večkrat je prišla v Renče, k Arčonom, kamor se je po drugi svetovni vojni poročila moja mama Darinka. Ko sem nekoliko zrasla, sem del poti čez grič Rabatovec pogosto spremljala nono Stazico ko se je vračala domov v Prvačino. To so bila nepozabna srečanja. Vse moje otroštvo je zaznamovano z njenim pogumnim srcem, z zgodbami in modrostmi, ki mi jih je poklonila kot neizmerno bogastvo svojega življenja. Tako zelo sem ji hvaležna za vse, kar mi je dala! Tudi za njeno žalost in trpljenje, ki sem jo začutila in videla v njenih očeh.

Moja nona Stazica je umrla 4. januarja 1959. V Prvačini jo je množica ljudi spoštljivo in zbrano pospremila v prerani grob. Bil je pogreb, spremljan s poštnim osebjem in simboliko. Tako so počastili tudi njeno poklicno pot. V zahvalo vestni, delovni in zanesljivi poštni uslužbenki. Koliko krat pomislim na najino zadnje srečanje! Z mamo sva jo obiskali na njenem domu, ko je ob štedilniku pripravljala kosilo. Bila je rumena v obraz in ni prav veliko govorila. Najbolj se spominjam njenih besed, ki jih tedaj nisem mogla ali hotela razumeti. Najbrž bom umrla, je rekla.

Kaj je res minilo že skoraj petdeset let? Tam doli, v Egiptu, sem pomislila, da sva se nemara spet srečali. Šla sem v skrivnostno deželo ob Nilu, v resnici pa sem potovala vase, v moje spomine in predstave o življenju in trpljenju none Stazice. Trenutki so postali večnost, saj sem prišla v kraje, kjer so ostale njene sledi tople in domače. Tudi moje? Najbrž so še živi otroci, ki jih je varovala, in otroci, ki so rasli z njenim mlekom, namesto moje mame. Res, zaboli, ko pomislim na vse to, a v srcu mi ponos in hvaležnost premaga bolečino. Tja daleč, čez morje je šla, da bi mogli živeti.